

Orosz–tundrai nyenyec nyelvi kontaktus: A tundrai nyenyec lokatívuszi szerkezetekről

Mus Nikolett
Tudományos segédmunkatárs
MTA, NyTI
Nyelvtörténeti és Finnugor Osztály

A tundrai nyenyec (északi szamojéd, uráli) nyelv – amely az Oroszországi Föderáció területén beszélt őshonos kisebbségi névleges autonómiával rendelkező nyelv – különbséget tesz a lokatívuszi, valamint az azonosító-minősítő szerkezetek között. Az azonosító-minősítő szerepű névszói állítmányi kifejezések felvehetnek igei egyeztető toldalékokat valamint múltidő jelet anélkül, hogy megjelenne kopula a mondatban (l. 1–2; vö. Kuprijanova et al. 1957; Wagner-Nagy–Viola 2009).

(1) *mań Lamdo teta-dm*

1SG Lamdo gazda-1SG

’Én Lamdo gazda vagyok.’ (Lab. 2001: 99)

(2) *mań jortá-dam-ź*

1SG halász-1SG-PST

’Én halász voltam.’ (Kupr. et al. 1957: 202)

Ezzel szemben a lokatívuszi mondatokban mindig szerepel kopula, mivel az állítmány névszói részeként megjelenő adverbium, ragozott főnévi kifejezés, valamint névutós kifejezés nem toldalékolható, így az igei toldalékok a kopulához kapcsolódnak. Attól függően, hogy a mondatban szereplő téma elem élő vagy élettelen, két kopula-típus szerepelhet lokatívuszi mondatokban (l. 3–4).

(3) *wesako tańana me*

öregember itt van.3SG

’Az öregember itt van.’ (Almazova 1961: 30)

(4) *kńiga stol-? űi-ńa űa*

könyv asztal-GEN pp-LOC van.3SG

’A könyv az asztalon van.’ (EL: 2012)

A fenti (3)–(4) mondatokban ábrázolt szerkezetekkel párhuzamosan megjelennek olyan lokatívuszi mondatok, amelyekben azonban nem szerepel semmilyen kopula (l. 5a–b).

(5)a. *jaxa xańana?*

folyó hol

’Hol van a folyó?’

b. *jaxa ű*

folyó itt

’Itt van a folyó.’ (Okotetto 1998: 82)

Előadásomban amellet fogok érvelni, hogy a párhuzamos, kopula nélküli szerkezetek megjelenése az orosz domináns nyelvi környezet hatásának köszönhető. Az orosz nyelvben ugyanis a lokatívuszi mondatokban nem szerepel kopula (l. 6).

(6)a. *Gde reka?*

hol folyó

’Hol van a folyó?’

b. *Vot reka.*

itt folyó

’Itt van a folyó.’ (Okotetto 1998: 82)

Az (5) alatt bemutatott kopula nélküli szerkezet típus elsősorban az ún. társalgási szótárakban gyakori, míg más írott forrásokban (pl. iskolai nyelvtankönyvek, folklór gyűjtemények) a kopulás szerkezetek fordulnak elő. A két eltérő szerkezet megjelenésének eltérése alátámasztja azt a feltételezést, amely szerint a tundrai nyenyec esetében – elsősorban az oktatási rendszerből és módszerekből fakadóan – tetten érhető egy erős nyelvi norma, ami azonban sokszor nem követi a természetes nyelv szerkezetét, rendszerét.

Irodalom

Almazova, A. V. 1961: *Samoučitel' neneckogo jazyka*. Leningrad: Učpedgiz.

EL 2012 = Evdokija Lampay

Kuprijanova Z. N. – Khomič, L.V. – Ščerbakova, A.M. 1957. *Neneckij jazyk*, Leningrad.

Labanauskas, K. I. 2001: *Ямидхы “лаханаку” – Сказы седой старины: Ненецкая фольклорная хрестоматия*. Москва: Издательство Русская литература.

Okotetto, E. N. 1998. *Ненецкий язык в детском саду*. Санкт-Петербург: Просвещение.

Wagner-Nagy B. – Viola L. 2009. Typology of affirmative and negative non-verbal predicates in the Ugric and Samoyedic languages. *Finnisch Ugrische Forschungen* 60: 117–159.